

פרי צדיק - ר' צדוק הכהן מלובלין קדושת שבת | מאמר א'

בס"ד קונטרס קראתיו קדושת שבת: ליקוטי איזה גרגרים פסקי פסקי מהעולה במחשבה לפני במילי דשבתא. יומא דמרי צבי ביה לברכו ולקדשו:

קדושת השבת נמשך מעבודת ששת ימי המעשה. כפשטיה דקרא בפרשת יתרו (שמות כ', ט') ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת. וכן בסוף פרשת תשא (שם ל"ד, כ"א) ששת ימים תעבוד ויום השביעי תשבות. ובפרשת משפטים (שם כ"ג, י"ב) ששת ימים תעשה מעשיך ויום השביעי וגו'. (אבל מה שכתוב ריש פרשת תשא (שם ל"א, ט"ו) ששת ימים יַעֲשֶׂה מלאכה וגו' וכן בריש פרשת ויקהל (שם ל"ה, ב') ששת ימים תַעֲשֶׂה מלאכה. שם ניחא דקאי אמלאכת המשכן ועל כן אמר לשון יַעֲשֶׂה ותַעֲשֶׂה דמשמע מעצמו וכמו שאמרו ז"ל (שמות רבה נ"ב, ד') על פסוק הוקם המשכן. ועל פסוק והבית בהבנותו. ולא יזהה צורך פתח הא דששת וגו', שאינו אלא רשות והוה ליה לומר רק ביום השביעי וגו' אבל גם בטעמא דיהיב לפי שה' יתברך קידשו אמר גם כן כי ששת ימים עשה וגו' וינח וגו' על כן בריך וגו', הנה דרק על ידי מעשה בששה ימים הקודמים ונח בשביעי על ידי זה בירכו וקידשו. וכן אמר במעשה בראשית ויברך ויקדש וגו' כי בו שבת וגו', דכל קדושתו על ידי שבו שבת ממלאכה הקודמת. וכמו שאמרו בשאלתות (בראשית א') ותנוחמא (בראשית ב'). כמאן דבני ביתא וגמר לעבידתיה ועביד יומא טבא עיין שם.

והאדם נברא בדוגמא העליונה כמו שנאמר (בראשית א', כ"ו) בצלמינו כדמותינו, ומה שפעל ה' יתברך בימי בראשית הן דוגמא לפעולת האדם כל ימי עולם, כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא צריך תיקון כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה י"א, ו') בענין המילה שהראה ה' יתברך שאפילו בריאת גוף האדם לא נשלם עדיין בבריאה וצריך תיקון על ידי האדם. ועל דרך שאמר ליה רבי עקיבא לאותו מין דמעשה בני אדם יפים יותר כמו שהראהו בחוש מגלוסקאות וחטים (תנחומא תזריע ה'). כי על זה היה תכלית בריאת העולם והאדם בתוכו בצלם אלהים להיות הוא המשלים ומתקן כל הבריאה כולה. וזהו צד צפון הפתוח כמו שאמרו ז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק ג') ושם משכן הבחירה ולעושי הרע מצפון תפתח הרעה וגו' ולבוחרים בטוב מצפון זהב יאתה. והוא האוצר של יראת שמים שאין לו להקב"ה בעולמו אלא זה בלבד. שזה אינו בגזירה רק תלוי בבחירת אדם כמו שאמרו (ברכות ל"ג ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. מקרא (דברים י', י"ב) מה ה' שואל מעמך דייקא, כי אם ליראה.

ואדם לעמל יולד ואף באדם הראשון קודם החטא נאמר (בראשית ב', ט"ז) ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ונאמר (שם, ה') ואדם אין לעבוד את האדמה. וחז"ל אמרו (זוהר ח"א כ"ז א)

לעבדה במצוות עשה ולשמרה במצוות לא תעשה. וכן אמרו (סנהדרין צ"ט ריש ע"ב) על פסוק (איוב ה', ז') לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה אם לעמל מלאכה וכו', הוי אומר לעמל תורה נברא. דזה היה בריאת האדם בצלם אלהים שהוא השם הנזכר בתחילת הבריאה. בראשית ברא אלהים וגו', שיהיה הוא המשלימה בעבודתו. וכולהו גופי דרופתקי נינהו. רק שיש שעמלו בדרך ארץ שקדמה לתורה ובאותן שני אלפים תוהו שעדיין לא ניתנה תורה נאמר גם כן לא תוהו בראה לשבת יצרה, שיהיו עוסקין על כל פנים בישובו של עולם. וישמרו שבע מצוות בני נח ובזה היה די לשלימות אותן דורות דשני תוהו. וכמו שאמרו (בראשית רבה ל"ט, ו') דבארם היו אוכלין ושותים ופוחזין אמר אברהם הלואי לא יהיה לי חלק בארץ הזאת. ובארץ ישראל ראה עסוקין בניכוש ועידור אמר הלואי יהיה חלקי בה. דעל זה היה בריאת האומות וכנען ביחוד עבד עבדים לאחיו לאסוף ולכנוס לתת לטוב לפני אלהים זה אברהם וזרעו בני ישראל שהם יולדו לעמל מלאכה כמו שאמר בן זומא (ברכות נ"ח א) כשעמד על גבי מעלה בהר הבית, רצה לומר כשראה עצמו מעולה שבמחנה לוייה מאותן הנלוים אל ה' עד שהגיע למדריגה שכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה ולצוות לזה כמו שאמרו שם (ו' סוף ע"ב), כי הוא בתורתו ובעבודתו תיקן כל העולם כולו על כן אמר אז ברוך שברא כל אלו לשמשני. כמה יגיעות וכו', כי אם אין דרך ארץ אין תורה דאם אין קמח אין תורה ואם יחרוש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה אבל כשישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים ועמדו זרים ורעו וגו' וכמו שאמרו שם (ל"ה ב), וטובי לדזכי והוי דרופתקי דאורייתא להיות עמלו כל ימיו בעמל תורה והם בעלי תורה. שהם ממש בדוגמא עליונה וצלם אלהים דצורתו של יעקב אבינו ע"ה חקוקה בכסא הכבוד שהוא מדת האמת ואין אמת אלא תורה. ומאן דאחיד באורייתא כאילו אחיד בקודשא בריך הוא. וכמו שה' יתברך ברא העולם כולו בדבר ה' ורוח פיו ועשרה מאמרות ולא בעמל ויגיעה כן הם מקיימין העולם ומשלימין אותו ברוח פיהם בתורה שהוא הדפוס של כל מעשה בראשית כמו שאמרו בבראשית רבה (א', א') ועל ידי העסק בה הוא השלמת כל מעשה בראשית:

וזהו עמוד הראשון משלושה עמודים שעליהם העולם עומד והגדול שבהם עמוד התורה שכנגד יעקב אבינו ע"ה שנקרא שמו ישראל על שם התלמידי חכמים היוצאים ממנו דאותן שלושה עמודים הם השלושה עמלים שזכרו בסנהדרין שם על פסוק לעמל יולד. עמל מלאכה ושיחה ותורה. ובודאי אין הכוונה במלאכה לל"ט מלאכות הגשמיות במלאכת עולם הזה לצרכי האדם דלא יעלה על דעת דעל זה היה תכלית בריאת אדם בעולם הזה ורק בריאת העכו"ם והעבדים כנענים היו לתכלית זה וכמו שיהיה לעתיד אלפיים ושמונה מאות מעכו"ם עבדים לכל אחד מישראל כמו שאמרו ז"ל (שבת ל"ב ב) ויהיה בהם הריבוי כל כך כמו שהוא בבעלי חיים לצורך האדם שיהיו

ועל כן לא ידח נדח מזרע ישראל אפילו מהיותר גרועים בתכלית יש בהם איזה שורש טוב בהעלם הנוטע מאבותם בהיותם זרע אברהם יצחק ויעקב שיצא לפועל באיזה מעשה של צדקה או גמילות חסדים שעשה מימיו לנפש אחד מישראל שהזמין לו ה' יתברך ההגון לפי ערכו שיוכל לזכות על ידו. להיות לו על כל פנים חלק מה הנשאר ממנו לעולם הבא וזהו נגד אברהם אבינו ע"ה שהוא הראשון שהקים עמוד של גמילות חסד בעולם. והוא האשל שנטע בבאר שבע ועל כן הוא העומד להציל כל ישראל מדינה של גיהנום כמו שאמרו בעירובין (י"ט א) ומשום דמלאים מצוות כרימון כדאיתא שם וזהו עמל מלאכתם בעולם הזה הנשאר קיים לעולמי עד. שבעבורם נולדו ולא היתה יצירתם לבטלה:

ועמל שיחה אין שיחה אלא תפילה כמו שאמרו בברכות (כ"ו ב) וילפינן מקרא דיצחק לישוח בשדה. כי אברהם התחיל בעמל מלאכה שיגע כל ימיו בעבודת ה' יתברך בפועל ממש. וכל מעשיו ופעולותיו כל ימיו היה רק לשמים ולהשלים על ידי זה כל העולם כולו. ואף תפילתו נקרא שם בלשון עמידה. שהוא פעולת הגוף. אבל של יצחק נקרא שיחה, כי הוא המתחיל בעמל שיחה. והוא עמוד העבודה כמו שאמרו ז"ל (תענית ב' א) עבודה שבלב זו תפילה. כי עיקר עבודת התפילה בלב. כמו שאמרו (ברכות ל"א א) דצריך שיכוון לבו לשמים. והיינו שיעבוד הלב לאביו שבשמים שבלשון המשנה (ראש השנה כ"ט א) וזהו העבודה שבלב דהעיקר לידע לפני מי הוא מתפלל ושיהיה כעומד לפני המלך כמו שאמרו ז"ל (עירובין ס"ד א). וזהו כיוון ושיעבוד הלב לשמים. שעל ידי זה שיראה עצמו כאילו מלך גדול עומד עליו יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד ה' יתברך כמו שכתב במורה נבוכים הובא בהג"ה ריש אורח חיים. והוא היראה שגם כן עיקרה בלב וכמו שאמרו (יומא ע"ב ב) על פסוק (משלי י"ז, ט"ז) ולב אין וזהו דרגא דיצחק דמחוי להו הקדוש ברוך הוא בעינייהו כמו שאמרו בשבת (פ"ט ב) שעל ידי הראיה בא ליראה ופחד יצחק. וזוכה לעבודה שבלב זו תפילה.

ונקרא שיחה לגבי הדיבור דדברי תורה שזהו עיקר הדיבור דבדבר ה' שמים נעשו. שהוא דיבור התורה שהיא הכלי אומנות לבריאת עולם. כמו שאמרו בריש בראשית רבה (א, א). וזהו הדיבור דהקב"ה ודיבורים בתפילה הם הדיבורים דכנסת ישראל מה שאשה מספרת עם בעלה וזהו נקרא שיחה והוא נוקבא לגבי הדיבור דדכורא. וממה שאמרו (סוכה כ"א ב) לדייק מלשון משיחתו ולא מדבריו. דשיחת חולין של תלמידי חכמים וכו'. למדנו דשיחה היינו שיחת חולין. ונקרא כן דיבורי התפילה לגבי דברי תורה. כמו שאמרו (שבת י"א א) מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. ואין הכוונה על צרכי בני אדם שמתפללים עליהם שהם חיי שעה. וכדפירש רש"י שם. דאינו מספיק משום זה להחליט השם חיי שעה. דאטו ליכא נמי בקשות על חיי עולם.

מוכנים לעשות מלאכתו וכל צרכיו כדי שיהיה לבו פנוי לדברי תורה. וכן מה שאמרו לשיחה חס ושלום להעלות על דעת שיהיה הכוונה לשיחה בטילה וריבוי דברים של מה בכך לענג גופו או דברי משא ומתן וכדומה שיהיה לזה תכלית הבריאה. ועיין שם במהרש"א וברי"ף בעין יעקב שנדחקו בזה והמעין שם יראה מה שיש להשיב על דבריהם ואין להאריך כאן:

והפשוט לדעתי דהכוונה בעמל מלאכה היינו במעשה מצוות בפועל במלאכת ה' וכנאמר לעיל על לעבדה ולשמרה במצוות עשה ולא תעשה וזה העמוד גמילות חסדים שגם עליו העולם עומד במעשה מצוות בפועל שעושים בעלי מצוות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות להם צל אצל בעלי תורה, כי הם גם כן מקיימין ומשלימין העולם על ידי עבודת ושמירת המצוות בפועל והוא העמוד גמילות חסדים שכולל כל המצוות כמו שנאמר (משלי י"א, י"ז) גומל נפשו איש חסד, וכמו שאמרו (שבת ל"א א) דעלך סני לחברך לא תעביד זה כל התורה כולה. ואידך פירושא זיל גמור. ועיין שם ברש"י וזהו גמילות חסדים.

ובירושלמי ומדרש נקרא בכל מקום צדקה בשם סתם מצוה, ונראה כי הוא כוללת הכל, כי קיום העולם על ידי מעשה המצוות צריך לתרי"ג מצוות התורה כולם. כי בכל מצוה יש קיום לנבראים פרטים כמו דרך משל על ידי השחיטה תיקון הבעל חי ועל ידי המצוות שבתבואה תיקון הצומח וכדומה, וכידוע כי המספר תרי"ג הם נגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים שבאדם לתקן בהם קומת גופו ונפשו. והאדם הוא עולם קטן. ומסתמא כן הוא גם כן בעולם הגדול שהוא דוגמתו ממש ועל ידיהם נתקן חלקי העולם כולם ואפשר לתקן הכל במצות הצדקה לבדה שאמרו (בבא בתרא י"א א) המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא ובקיום עולם קטן אם זכה לבני אדם מהוגנים הרי הוא כמקיים על ידי זה העולם הגדול כולו אלא שעל ידי כל המצוות הוא בפרטות ובפועל בעולם כולו ועל ידי הצדקה הוא רק בכלל וכאילו. ומכל מקום הרי הוא דרך כלל שקולה למצוות כולם בפרט להיות נקרא מצוה סתם. וכן לגמילות חסדים הגדולה מצדקה כמו שאמרו בסוכה (מ"ט ב) וגם הצדקה נקרא גמילות חסדים, כי אינה משתלמת אלא לפי חסד שבה כדאיתא שם.

ועוד טעם שנקרא מצוה סתם, כי היא מצוה המצויה בכל ישראל, כי אפילו פושעי ישראל שאמרו (עירובין י"ט א) דמלאים מצוות כרימון היינו במצות הצדקה וגמילות חסדים בפרט דבזה אפילו פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפילין ושאר רשעי ישראל היותר גדולים שאין בהם שום לחלוחית של מצוה מכל מקום הם מלאים גם כן במצות הצדקה וגמילות חסדים שישנו בכל זרע ישראל שהם רחמנים וגומלי חסדים כמו שאמרו ז"ל (יבמות ע"ט א) אם לא אותן דמערב רב קאתו כמו שאמרו בבבא (ל"ב ב)

כבקשת החכמה ודעת ותשובה וסליחה שבשלוש ראשונות דאמצעות וכדומה. וכן תפילת שבת ויום טוב שאין בהן בקשת חיי שעה כלל. אבל הכוונה על גוף פנימיות החיות הנמשך לאדם מעבודה שבלב זו תפילה הוא חיות לשעה. היינו כל ימי עולם הזה שהבחירה מושלת דאז עיקר חיות האדם המורגש בלבו הוא מהעבודה שבלב. אבל לעתיד שאמרו ז"ל (ספרא בחוקותי ג') שיטייל עמהם בגן עדן ולא יכנף עוד מוריק. לא יהיה עוד המשכת החיות מעבודת התפילה שבלב. רק מדברי תורה שזהו המשכת חיי עולם ועולמי עולמים. כל החיות נמשך רק מדברי תורה. וזהו עמוד התורה העיקר והנבחר מכולם. דעל כן אמר שזהו עיקר העמל שיהיה לאדם שזכה בו יעקב אבינו ע"ה מובחר שבאבות. שהוא עיקר המכוון שבבריאה שמטתו שלימה. כי אין שום שייכות למשפחות עכו"ם עם דברי תורה. דלא עשה כן לכל העכו"ם. מה שאין כן אברהם ויצחק יצא פסולת, כי יש קצת אחיזה לעכו"ם בשבע מצוות בני נח. וכן בעשיית צדקה וחסד לעכו"ם אף שהוא חטאת להם ונקרא מצוות קלות שהיו מקבלין שכר בעולם הזה כמו שאמרו בבבא בתרא (י' ב).

וכן בתפילה נאמר בתפילת שלמה המלך ע"ה (מלכים - א ח', מ"א) וגם אל הנכרי וגו' ועשית ככל אשר יקרא וגו', אף דעיקר התפילה היא דרגא דכנסת ישראל ורזא דדוד המלך ע"ה שאמר על עצמו ואני תפילה. וכן דרגא דיראה היא רק באשה יראת ה'. ואשת זנונים היא הרוצה להתדמות לאשת חיל כקוף בפני אדם כמו שמובא בזה"ק (ח"א מ"ט ב). והוא הפשיטות דטלפיים דחזיר שהיה בעשו. שרצה להתדמות ליעקב עד שטעה יצחק בו. וכל זמן דעולם הזה עלמא דשיקרא שהאדם יראה לעינים לבד. אפילו נביא גדול כשמואל רבן של נביאים לא יכול לידע תעלומות לב ואמר לו ה' יתברך דרקה ה' יראה ללבב. ועל כן מצד הראיית עינים דעולם הזה יש קצת אחיזה גם לאומות גם בשיחה זו תפילה שעל כן ביקש שלמה המלך ע"ה לענותם. שלא יהיה להם התרעמות נגד ה' יתברך. שהם חושבין שגם הם מתפללין בלב שלם הגם דה' יתברך הרואה ללבב יודע שאינו כן. מכל מקום יהיה חס ושלום חילול השם נגדם בעולם הזה. ועל כן בשני עמודים אלו יש קצת אחיזה לפסולת דאומות מה שאין כן בעמוד התורה. דאמרו ז"ל (איכה רבה ב', י"ג) אם יאמר לך יש תורה באדום אל תאמין, כי אין להם בזה שום אחיזה אפילו כל שהוא להתעות בעולם הזה בלבד. כי המצוה הם מעשיות בעולם הזה וכן התפילה נקרא חיי שעה שהוא חיות הפנימיות שבעולם הזה כנזכר. אבל התורה נקרא חיי עולם שנמשכה מגבהי מרומים ונבלות מחכמה עליונה שלמעלה מהתחלת ימי הבנין שמהם הוא המשכת השתלשלות כל הבריאה. רק שנתלבשה בלבוש גשמי להאיר לזרע ישראל והוא האור הגנוז שנגזז בתורה. ואין שום שייכות לעכו"ם שמציאותם רק בחיי שעה דעולם הזה לבד עם אור זה דחיי עולם.

וכל ישראל בני ישרים הם בני שלושה אבות הרמזים בראשי תיבות מל"ך. יעקב נגד המוח ששם חכמת התורה ומשכן הנשמה שנתת בי טהורה שאין בה פסולת דעל כן נקרא איש תם דרצה לומר שלם שאין בו שום חסרון. ועל כן אמרו (תענית ה' ב') שלא מת, כי אין מיתה בלא חטא היינו איזה חסרון כל שהוא והוא שהיה שלם לגמרי לא שייך בו ענין מיתה כלל. ויצחק הוא נגד הלב שבו משכן הרוח והוא החיות הפנימיות של הנפש ונקרא רוח ממללא. דמתורגם על נפש חיה (בראשית ב', ז'). רצה לומר החיות שבנפש והוא כח השיחה דיצחק שהיה בשדה. ותוס' (ברכות ל"ד: ד"ה חציף) הקשה מזה אהא דחציף מאן דמצלי בבקתא ותירוצו דחוק דמכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו דהיה אז שדה. אבל נראה דהך חציף היינו רק אחר שבא יעקב וקראו בית. היינו שכבר גדרו מכל ארבע רוחות. וכל עמל יצחק ועבודתו ברוח הצפוני הפתוח ופרוץ במלואו שזהו סיטרא דיליה. ושם נקרא שדה ולא נסתם לגמרי עד יעקב שזכה להיות מטתו שלימה ולא ידח ממנו נדח. והוא קראו בית קבוע וקיים לעולמי עד ולזרעו אחריו. מיקרי חוצפא כלפי שמיא להחזיר התפילה לביקעה שהוא מקום הפרוץ. היינו שלא יהיה גדור בתפילתו. כי האדם צריך ליזהר להיות מוגדר בתפילתו שלא יבקש דבר שאפשר שהוא לרע לו חס ושלום או לכל ישראל חס ושלום. כי אין אדם יודע במה משתכר ומרויח חיי עולם. ויש שמבקש על דבר שחושב שבזה יהיה לו חיי עולם ויוכל להיות להיפך חס ושלום. ועל כן אמרו ז"ל (במדבר רבה א', ג') דשלמה המלך ע"ה ביקש גבי ישראל שלא יענם רק כשידוע שטוב לו. וכמו שנאמר אשר תדע לבבו. מה שאין כן בעכו"ם לענותם על כל דבר. כי הם כעיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו. וכבלעם שנתעקש לפני ה' יתברך שילך על כל פנים לבלק ולהרע לישראל חס ושלום ונקרא זה חוצפא דכלפי שמיא מהניא (סנהדרין ק"ה סוף ע"א) שפעל מבוקשו דאמר לו לך אתם ובדרך שרוצה לילך מוליכין אותו. אף שהוא להאבידו מעולם הזה והעולם הבא. וזהו החוצפא דמתפלל בבקתא בלי הגדרה רק כמו שרוצה. וכבר בא יעקב וקראו בית להיות בהגדרה. אבל בימי יצחק אבינו ע"ה עדיין לא היה בית והוכרח להתפלל בשדה ועל ידי עבודתו ועתדה בשדה זכה לאחר ובנית ביתך להוליד יעקב שקראו בית והיה יושב אוהלים. מה שאין כן עשו שיצא מהפסולת נקרא איש שדה. ובא מן השדה עיף בחטאים דעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים כמו שדרשו בבראשית רבה (ס"ג, י"ב). שהוא הלב כסיל דלשמאלו ששם משכן היצר הרע הרוצה בחורבנו של עולם וכל עבודת יצחק אבינו ע"ה העוסק בבנינו של עולם להרגיז יצר טוב על יצר הרע ולהמשילו גם על חלל השמאלי שבלב ולעשות השדה הפרוצה למקום תפילה ועבודה. ולא למקום של גילוי עריות ושפיכות דמים וזהו הלב דבני ישראל שזוכין להיות לבם ברשותם מסיטרא דיצחק. ואברהם אבינו ע"ה נגד הכבד ששם משכן הדם הוא הנפש שממנו כל כוחות הפעולה והמעשים הגופניים

בפועל וכל זרעם כלולים בשלימות שלושתם ואפילו הפחות שבישראל יש לו אחיזה בכל שלוש מדריגות אלו. והעמל דשיחה שבו עיקר הבחירה בלב והשתדלות האדם מעצמו בלא אתערותא דלעילא זכו בו ישראל מעצמם במצרים דויזעקו מן העבודה. וכן בקריעת ים סוף ויצעקו אל ה'. ועל ידי זה זכו אחר כך לקבל תורה מה' שדבר זה הוא רק מאתערותא דלעילא ומה שנתן להם תורה במתנה לעמול בעמלה של תורה ואחר החטא שאבדו כל הכתרים אז נתן להם ה' יתברך עמל מלאכה במלאכת המשכן ששם הוא כל הל"ט מלאכות. שהם מסתמא עיקרי העבודה במלאכת דחול דעל כן נאסרו. וגמריה ממשכן ממלאכה דהוי חשובה במשכן. כי במלאכתו נכלל כל עמל מלאכת אדם עולם הזה במלאכת שמים לצורך עבודת ה' יתברך:

ולשלושה עמלים הללו יולד האדם להיות מקיים העולם ומתקנו על ידי זה מה שהניח ה' יתברך לאדם שיתקנו וכמו שהבריאה היתה בששה ימים ונוח בשביעי כן הוא בכל ימי עולם. מידה זו נוקבת ויורדת בכל ימי עולם לאדם הנברא בצלמו לעשות כמעשהו שמזה הם ששת ימי המעשה ושבת. וכן שש שנים ושמיטה וכן שש אלפי שני דעולם הזה שבהם הבחירה דהיום לעשותם בהשתדלות דתורה ועבודה וגמילות חסדים כל אחד כפי מדריגתו. ואלף השביעי יום שכולו שבת ומנוחה לחיי עולמים. שהם ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה כמו שאמרו בשבת (קנ"א ב) וזה יהיה באלף השביעי.

ומה שאמרו שם ופליגא אדשמואל וכו'. וכן בברכות (ל"ד ב) פלוגתא דשמואל ורב חייא וידוע דבכל הפלוגתות אלו ואלו דברי אלהים חיים. נראה לי כי בפלוגתא זו דברי שמואל הם באותו הזמן של אחישנה אילו זכינו שהיה בא באלף החמישי או גם באלף הששי ואפילו שיהיה בעתה כל משך הזמן מימות המשיח שיהיה באלף זה עד קרוב לסופו שמתחיל הזמן דתוספת שבת דאורייתא דברי שמואל חיים וקיימים. שאין בינו לעולם הזה אלא שיעבוד בלבד שהוא מכלל ששת ימי המעשה שצריכים עדיין להשתדלות אדם כבעולם הזה. ואלף השביעי שהוא יום השבת ומנוחה אז יתקיים כל מה שנתנבאו הנביאים ויבוטל היצר הרע ויבולע המות. וכל זה יהיה עוד בסוף האלף הששי בזמן תוספת שבת וזהו המנוחה שאחר היגיעה דששת ימי המעשה. וכן קדושת יום השבת בכל שבעה ימים אחר העמל והיגיעה בששת ימים דתעבוד וגו', אז הוא השביתה ביום השביעי מהיגיעה כמו שהיה בבריאת עולם. כן אצל האדם העוסק בקיומו של עולם:

וההמונים העוסקים במלאכה גופנית וגשמיות בעולם הזה בצרכי גופם הם מרגישים קדושת יום השבת במנוחת גופם בפשטות מעמלו ויגיעו. וכל ימי המעשה אין לו פנאי לשים על לבו עבודת ה' ויראתו ותורתו ועל מה בא לעולם הזה וביום השבת יש לו להתעורר משנתו. ולהרגיש חיות

הרוחניות שבנפשו. ועליהם ביחוד אמרו ז"ל (ירושלמי שבת פרק ט"ז הלכה ג') דלא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בתורה. ואותם העמלים בעבודת ה' ומצוותיו ותורתו. אף הם נחים בשבת קודש מעבודה, כי אין אז זמן מעשה רוב המצוות ולא זמן תפילה. דבחול אמרינן (ברכות כ"א א) ולואי שיתפלל כל היום כולו. ובשבת אסור להתפלל תפילת נדבה. ואף בתפילת חובה שתיקנו חכמים במקום הקרבנות דילגו כל שתיים עשרה אמצעיות שהם עיקר התפילה בבקשת צרכים שאין זמנם בשבת. וכן עסק התורה לעמלי תורה אמרו (שבת קי"ט סוף ע"א) רב ששת בקייטא וכו' כי היכי דליקומו הייא. ושם (ריש ע"ב) במטותא מינייכו לא תחלוניה. קרי לזה חילול שבת אם יטרידו בעסק התורה. והיינו לפי שזהו עמלם ויגיעם כל ימות השבת. וצריכים לנוח מזה בשבת שהוא שביתת עמלם של ימי החול. ולא חלילה שישבו בטל לגמרי או שימשכו בבשר ויין ותענוגי גוף לבד. דוודאי טוב מזה לעסוק בתורה. רק מי שהוא שקוע כל ימי החול כל מחשבות מוחו ולבו בדברי תורה והרי הוא אחיד בקודשא בריך הוא על ידי התורה. בשבת שהוא זמן עליית העולמות הוא במדריגה גבוהה מעסק התורה בעמל פה. כי יוכל להתדבק אז באור פני מלך חיים ממש. ולהתאחד במקור חיותו ונשמתו שהוא חלק אלהי ממעל. והוא אצלו עובדין דחול וירידה ממדריגת קדושת שבת דלגבייה לעסוק בעמל פה דדברי תורה בנגלות, כי הם אז בכוחם להשיג מדריגות גבוהות והתגלות סודות התורה בקרב לבבם מה שאי אפשר להוציאם מן השפה ולחוץ ולבוא להתגלות שבפה כלל. וכענין ובקרב קדושים שאצל מי שבמדריגת קדושים הוא בקרב. ולא בפי ובשפתי בהתגלות. וכך ביום השבת הקדוש.

וידוע דעיקר הסודות שבדברי תורה היינו מה שאי אפשר שיבואו לידי התגלות כלל רק כל חד לפום מה דמשער בלביה וכידוע דזה פירוש סוד ה' ליראי, שהתגלות ה' יתברך אצל כל אחד הוא סוד שאי אפשר לגלותו לזולתו כלל. ודבר זה הוא הקיבול שכר שביום השבת שהוא מעין העולם הבא על מעשיו בפועל בששת ימי המעשה וכל הנאת עולם הבא הוא שנהנין מזיו השכינה כמו שאמרו בברכות (י"ז א) וכך לזוכים לטעום בשבת אחת מששים בעולם הבא. שעל זה בירכו רבנן לרבי אמי ורבי חנינא (שם) עולמך תראה בחייך דוודאי הכוונה ביום השבת שאז יוכלו להשיג מעין עולם הבא. והיינו בהנאת זיו השכינה. וכל אחד כפי עמלו בימי המעשה כן השגת הניחא שלו ביום השבת הבא אחריו בשביתתו מעמל ההוא: